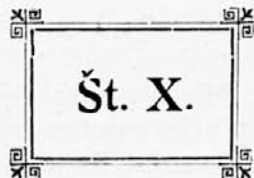
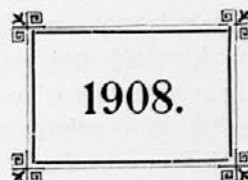

LJUBLJANSKI ŠKOFIJSKI LIST.

Vsebina: 103. Pastoralne konference za l. 1908. — 104. Adresa avstrijskih škofov na sv. očeta Pija X. o priliki njegove zlate maše — 105. Oklic deželne komisije za jubilejsko napravo „Otrok“. — 106. Različne opazke. — 107. Konkurzni razpis. — 108. Škofijska kronika.

103.

Pastoralne konference za leto 1908.

Z zapisniki o pastoralnih konferencah in z rešitvami zadanih nalog sem večinoma jako zadovoljen.

Udeležili so se teh konferenc vsi v to zavezani gospodje. Prišlo jih je 401, opravičenih je 36, neopravičenih samo 7.

Pri tej priliki opozarjam zopet na sinodalno zapoved: »Qui venire impeditus fuerit, statim causam scripto pandat suo decano, qui simul cum reliquis actis rem ad Ordinariatum deferet...«^{*)}

Zapisniki podajajo večinoma dosti točno in jasno sliko o tečaju konference. Semtertja so bile razprave jako živahne, povsod končni sklep popolnoma korekten. Iz zapisnikov se tudi vidi, da so p. n. gg. dekani konference vodili točno po sinodalnih določbah.

O konferencah piše eden gg. dekanov: »Konferenca je trajala skoraj štiri ure in so se vsi gospodje za vprašanja zelo zanimali in se razgovorov prav živahno udeleževali. Sploh se opazuje, da se gospodje razen malih izjem konference vedno rajši udeležujejo, za vsa vprašanja vedno bolj zanimajo in da vsled tega vlada vedno večja edinost med gospodi in v njihovem dušnopastirskem delovanju, kar tudi na ljudstvo dobro vpliva.«

Kakor v potrdilo teh besedi je neki drugi p. n. dekan konferenco zaključil z nastopnimi besedami: »Z radostnim srcem zaključim današnjo sejo pastoralne konference, katere ste se udeležili prav vsi aktivno delujoči duhovniki v naši dekaniji, kar dokazuje, da znate ceniti važnost pastoralnih konferenc v občeh; posebej pa še konstatujem z največjo zadovoljnostjo, da pomenja ta udeležitev

tudi novo utrjeno edinost in prijateljstvo med nami, katero so politični valovi med nami nekoliko omajali. Zato končam: Hvala Bogu, da je tako prišlo!«

Z rešitvijo vprašanj sem zadovoljen; malo gospodov je na vprašanja bolj v naglici, brez priprave, zato pa tudi prav površno odgovorilo.

Na vprašanje o roditeljskih večerih je pismeno odgovorilo nekaj gospodov. Kratko in vendar posebno jasno je odgovoril župnik Tomaž Počotnik. Njegov elaborat se ponatisne.

Na vprašanje o sodelovanju duhovnika in učitelja je pismene odgovore podalo 75 gospodov, na ono o umetnosti pa 73; dani casus je rešilo 77 gospodov. Razlika prihaja od tod, ker v eni dekaniji na drugo vprašanje pismeno ni noben gospod odgovoril. Le par gospodov je svojo dolžnost popolnoma zanemarilo, tudi opravičili se niso; zato bodo pokarani in bodo morali naknadno poslati pismene odgovore.

Posebno vestno in temeljito so odgovorili gospodje: Jovan, Podlogar, Turšič, Kovič, Žust, Drolc, Zorko, Sitar, Podbevšek, Kurent, Krhne, Stenovec, Perko (Šmarjeta), Čuk, Smolej, Mikuž, Pavlin (Cirknica), Ahačič, Lovšin (Trnovo), Orehek, Črne, Kozelj (Lašče), Podlipnik, Supin, Štrukelj, Brečeljnik.

Po tem splošnem pregledu naj sledi nekoliko besedi o posameznih vprašanjih, potem pa za vsako vprašanje po en elaborat.

I.

1. Pri obravnavi vprašanja o pouku mater je v litijski dekaniji eden gospodov pripomnil: naj

^{*)} Synodus, I. p. 190., 11., 262., b.

se taka vprašanja ne bi stavila, ker bi konference dobile značaj očitne izpovedi. Dotični gospod je moj namen prav dobro pogodil. Hotel sem, naj si o tej prevažni dolžnosti gospodje med seboj izprašajo vest, priznajo svojo pomanjkljivost, pa tudi napredek, naj se pogovore, kako bi se pouk bolje uravnal in naj store trden sklep, popraviti pomanjkljivosti.

Iz razprav sem razbral, da ni ravno lahko, pouk mater dobro in povoljno urediti. Vprašalo se je, kje in kdaj naj se pouk vrši; tudi razporedu obravnav, kakor je leta 1904 v škofijskem listu začrtan, se je prigovarjalo, češ, da ni praktičen, da je pretežak.

Težave rad priznam. Ker se je pa skoraj povsod poudarjalo, da je ta pouk zares potreben, potreben posebno z ozirom na roditeljske večere, zato prosim vse gospode župnike, da se ga z vnemo poprimejo. Marsikateri priznavajo, da je obisk prav dober, drugi se zopet pritožujejo, da ravno one matere ne pridejo, ki bi najbolj potrebovale. Odgovarjam: *le ne obupati!* Osebnost jih vabite, odločite okolnostim primeren čas in kraj: v nedeljo, na sopraznike, po sveti maši, po podružnicah, v cerkvi, v zakristiji, v dvorani. Pa tudi prav skrbno se za pouk pripravite, da bo zanimiv in se ga bodo matere veselile. V »Duhovnem Pastirju« imate navodilo, katero pa sami predelajte in obdelajte primerno materam Vaše župnije.

Ozир načrta ponovim prošnjo: ako kateri nezadovoljnih gospodov sestavi boljši načrt, mu bom iz srca hvaležen, samo, če bo v načrt prevzel vsa glavna vprašanja, ki spadajo na vzgojo otrok. Ker se mora obdelati vsa tvarina, zato se mora pouk vršiti sistematično po previdno sestavljenem načrtu. Ako se v načrtu logično vsa vprašanja telesne in dušne vzgoje razvrste, je načrt gotovo semtertja bolj težak, praktičnost pa zavisi o načinu, kako se posamezna vprašanja izpeljujejo.

Reklo se je tudi, da bi očetje ravno tako pouka potrebovali. Res je to: toda nisem upal kaj takega zapovedati, boječ se od več strani resnih in hudih prigovorov. Kako bom onim gospodom hvaležen in koliko zaslug za vernike bi imeli vsi, ki bi v ta pouk tudi očete pritegnili!

2. Zanimive so bile obravnave o roditeljskih večerih. Skoraj povsod se je po razpravi sklenilo, da naj duhovnik teh večerov posebno ne priporoča, pač pa naj se jih vselej udeleži in, ako so okolnosti ugodne, včasih tudi sodeluje. Naj se prečita referat župnika Potočnika.

3. O sodelovanju duhovnika in učitelja se je povsod obširno obravnavalo. Iz obravnav sem spoznal, kako gospodje žele sodelovanje učiteljevo

pri mnogovrstni organizaciji ljudstva, kako se vesele učiteljev pravega verskega prepričanja in krščanskega življenja in kako obžalujejo, da je večina učiteljev nasprotna cerkvi, nasprotna duhovniku in da precejšnje število učiteljev ne izpolnjuje več svojih verskih dolžnosti, kar je v pohujšanje ne le vernikom, ampak tudi otrokom, katere bi morali versko-nravno vzgajati.

Več elaboratov je prav dobrih; odbral sem si referat kaplana Turšiča, naj se ponatisne.

4. Tudi o umetnosti so bile razprave večinoma prav zanimive. Opazil sem neko posebno zadovoljnost in radost, ko se je moglo trditi, da je tekom časa za umetnost storila največ cerkev. Na več krajih so si gospodje pripovedovali, kaj se je v tem oziru zadnje čase v njihovi župniji storilo in koliko umetnin je še po posameznih cerkvah, ne le po župnijskih, ampak tudi po podružnicah. Skoraj povsod se želi, da bi se umetnine popisale, morda fotografirale in morda v cerkvenem muzeju shranile.

5. Kako naj se reši »*casus conscientiae*«, kaže dotična razlaga v tem listu. Zdi se mi, da so se gospodje držali točno načel naših učiteljev. Samo eden gospodov je napisal samo par vrstic in še te so napačne.

† Anton Bonaventura, škof.

1.

Kako stališče naj zavzame duhovni pastir ozir roditeljskih večerov, katere prirejajo šolniki v smislu novega šolskega in učnega reda?

Župnik Tomaž Potočnik.

V novem šolskem in učnem redu se učiteljem priporoča, naj poskrbe za »roditeljske večere«, ali kakor omenja »Slovenski Učitelj« št. 6 letošnjega leta, da je boljše pisati »roditeljske sestanke«. Kjer so za te večere bolj vneti nadzorniki ali šolski voditelji, so se že tudi uvedli. Da laže odgovorimo na vprašanje: Kako stališče naj zavzame duhovni pastir ozir roditeljskih večerov, katere prirejajo šolniki? pogledjmo na namen roditeljskih večerov.

Razločujem dvojni namen, prvi, rekel bi, idealni namen, ki naj bi ga imeli roditeljski večeri, kot se popisujejo; in drugi, faktični namen, katerega, kakor kažejo raznovrstne okoliščine, namerava večina šolnikov doseči z roditeljskimi večeri.

I. Idealni namen.

Šolski in učni red za obče ljudske šole — § 120 — govori takole: »Učitelji so dolžni prav skrbno gojiti stik z domačo hišo, ki je potreben v interesu pouka in šolskega obiskovanja, zlasti pa v interesu vzgoje. Za razgovor o zadevnih vprašanjih se lahko z dovoljenjem okrajnega šolskega oblastva prirejajo roditeljski večeri.«

Iz tega se razvidi, da je pravi, idealni namen roditeljskih večerov — po besedah šolskega in učnega reda:

1. Sprijazniti stariše s šolo, da ji ne bi nasprotovali, da ne bi ovirali delovanja šole, marveč bi podpirali šolski pouk in redno obiskovanje šole.

2. Poučiti stariše o vzgoji.

II. **Fak ti č ni na men**, ki ga namerava doseči večina šolnikov kot poglavitni namen roditeljskih večerov, je: Dobiti veljavo in vpliv pri ljudstvu na škodo duhovništvu, ljudstvo nase navezati ter je odtujiti duhovnim pastirjem.

Kako se je torej držati?

1. Glede na idealni namen roditeljskih večerov, jim nikakor ne kaže nasprotovati. Roditelji naj se pouče in naj spoznavajo, da je šolski pouk jako koristen njihovim otrokom. Pridobi naj se ljudstvo za šolo, potem bodo roditelji sami priganjali otroke za učenje, ter jih bodo pridno in redno pošiljali v šolo. To bo zelo koristilo tudi verouku in vsak katehet bo laže izhajal, če stariši podpirajo delovanje v šoli.

Silno važen je pa tudi pouk o vzgoji, ki naj bi ga dobili roditelji pri sestankih.

Ako bi duhovni pastir nasprotoval roditeljskim večerom, bi mu očitali, da hoče obdržati ljudi v nevednosti, da je sovražnik šole itd.

2. Glede fak ti č ne ga namena, poprej opisanega, se pa mora reči, da duhovni pastir ne more biti vesel roditeljskih večerov in zato, akoravno jim ne bo nasprotoval, jih vendar tudi ne bo priporočal, ampak se bo držal bolj pasivno: a) ne kaže jih priporočati na prižnici; b) ne bo jih priporočal v šoli; c) pa tudi osebno proti posameznim faranom se ne bo vnel za roditeljske večere in jih priporočal. Sploh s svojo veljavo ne kaže pomagati, da bi se vpeljali roditeljski večeri.

Ako sem pa rekel, da se bo duhovni pastir glede roditeljskih večerov zaradi sub II. označenega namena držal bolj pasivno, mislim tu le, naj se ne trudi in ne ogreva za to, da bi se pričeli in uvedli roditeljski večeri; če jih pa kje učiteljstvo na vsak način hoče imeti, tedaj se duhovni pastir in zlasti katehet ne sme držati pasivno, ampak naj skuša zlomiti ost škodljivega, fak ti č ne ga namena. In kako bo to storil?

1. Naj bo pripravljen prevzeti kako predavanje, večjidel bo učiteljstvo to rado pripustilo; ali pa naj se še malo ponudi za predavanje.

2. Na vsak način naj se vselej udeleži duhovnik — katehet ali pa župnik — roditeljskih večerov. Pravilno je, da se predavanje poprej napové. Torej naj duhovnik napovedani tema dobro prouči. Po šolnikovem predavanju naj povzame besedo ter naj ga izpolni in morebitne napake spodobno izpod-

bije. Na ta način skuša popraviti to, kar je hotel slabo vplivati predavatelj na ljudstvo.

3. Nikakor naj ne pusti duhovni pastir, da bi se roditeljski večeri družili z veselico, oziroma spremeni v veselice; da bi se predavalo le za zabavo, da bi se predavalo le o takih rečeh, ki nimajo s predmetom, označenim v § 120 šolskega in učnega reda in ki bi se moral obdelovati pri roditeljskih večerih, nobenega stika. Naj ne pusti, da bi se predavalo samo o rečeh, ki imajo namen le ljudi privabiti, ne pa jih tudi poučiti.

4. Duhovni pastir naj pridno goji in redno nadaljuje od škofijstva zapovedani pouk mater. Čim bolj temeljito bo duhovnik vršil pouk mater, tem bolj iluzorični bodo postali roditeljski večeri.

V teh štirih točkah navedeno naj bi skušalo preprečiti namen, ki ga imajo bržkone šolniki z roditeljskimi večeri, namreč, da bi ljudstvo navezali nase in je odtegnili duhovnim pastirjem.

Moj odgovor na vprašanje: »Kakšno stališče naj zavzame duhovni pastir ozir roditeljskih večerov?« je ob kratkem:

1. Duhovnik roditeljskih večerov ne priporočaj in ne oviraj.

2. Se jih vselej udeležuj dobro pripravljen.

3. Duhovnik prevzemi včasih kako predavanje.

4. Pazi, da večeri zasledujejo edino le namen, določen v šolskem in učnem redu.

5. Sam redno imej zapovedani nauk za matere in o kaki priliki tudi za očete.

2.

Ali je zunaj cerkve sodelovanje dušnega pastirja in učitelja koristno, potrebno, možno?

Leopold Turšič, kaplan v Logatcu.

Med različnimi stanovi človeške družbe sta zlasti dva, o katerih veljajo v polni meri Zveličarjeve besede: »Vos estis sal terrae ... vos estis lux mundi.« — To sta duhovnik in učitelj. Duhovnik in učitelj sta dvojna sol, pripravljena za človeško družbo, duhovnik in učitelj sta luč, postavljena na visoko goro, da svetita ljudstvu. In če nadaljujemo omenjene Zveličarjeve besede, velja nadaljevanje tudi za oba: »Quodsi sal evanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras et conculcetur ab hominibus.« Žalostno bi bilo, če bi se ta dvojna sol človeške družbe pokvarila, žalostno tudi, če bi ugasnila luč, postavljena na goro, da sveti ljudem.

Duhovnik in učitelj sta vzgojitelja ljudstva — in zato sol, zato tudi luč. Prvi skrbi za vzgojo v višjem, nadnaravnem smislu, vodeč ljudstvo do zadnjega, vsem skupnega smotra, ki je v Bogu, kažoč mu pot do duhovne izobrazbe, do nadnaravnega bla-

gostanja. Učitelj pa skrbi za posvetno vzgojo in izobrazbo družbe in ji kaže pot k posvetnemu blagru. Kateri smoter, kateri blagor je važnejši? Reči moramo, da prvi, in drugi je le nekaka pot, ki vodi do prvega smotra. In zato bi se morala duhovnik in učitelj srečati na tej poti, delovati bi morala skupno, vzajemno.

Do nedavnega časa se je to vršilo. Kajpada so bile razmere drugačne. Učiteljstvo, dokler je bilo še pod starim praporom, je bilo dobro, verno, duhovniku naklonjeno, in zato je bodisi v cerkvi, bodisi zunaj nje rado pomagalo duhovniku v marsičem. Lepa vzajemnost je vladala med obema stanovoma. A zdaj? Kolo časa se je zaobrnilo — izvršila se je secesija. Posvetno razumništvo se je ločilo od duhovskega in potegnilo seboj tudi učiteljstvo. Sol se je pokvarila. Ali je res? »Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras et conculcetur ab hominibus?« Res! Te besede veljajo danes za naše učiteljstvo in se tudi že spolnjujejo. Ne veljajo za vse, pač pa za prevesno večino. Hvala Bogu, imamo še nekaj dobrega učiteljstva, ki je ohranilo do duhovnika še stare tradicije in ki deluje z duhovnikom vzajemno. Veliko mu pomaga zlasti pri njegovem izven cerkvenem delovanju. Kjer je ta vzajemnost, se kažejo lepi uspehi.

Ali naj si želimo nazaj dni, ki so bili? Gotovo. Saj ravno zdaj, v dobi socializma, ko čaka duhovnika zunaj cerkve toliko napornega dela, bi bilo sodelovanje učiteljevo za stvar samo gotovo zelo koristno in potrebno. Drugo vprašanje pa je, če je v razmerah, kakor so zdaj, to tudi možno?

Koristno.

Bil je čas, ko duhovnik zunaj cerkve še ni imel mnogo dela in težav. Društveno življenje ni bilo tako minucijozno razpredeno, kakor je zdaj. Ni bilo gospodarskih zavodov, posojilnic, raznih zadrug, strokovnih, izobraževalnih društev; pereča socialna vprašanja še niso stopala v kdovekakšni meri na dan. Duhovnik ni občutil težav in bridkosti. — Tok časa, boljše potreba, je prinesla vse te naprave seboj, in duhovnik, zastopnik, varuh in odgojitelj ljudstva, kateremu v prid so se omenjeni zavodi oziroma društva ustanavljala, je moral stopiti vsem temi napravam na čelo. To mu je naložilo na pleča težko breme, ki ga mora nositi povsod še vedno skoro izključno sam. Ni čuda, da se ne razvija vse društveno življenje tako, kakor bi se lahko, če bi se vrste delavcev pomnožile. — Ali ne bode torej duhovnik z veseljem pozdravil vsakega poštenega sodelavca, ki mu hoče olajšati težko breme?

Kajne, kako lahko tu priskoči duhovniku na pomoč učitelj, drugi vzgojevatelj ljudstva. Odvzel bi mu četrt ali pol bremena in ga naložil sam na svoje rame. Kdo bi imel od tega korist? Najprej gotovo

ljudstvo, ki mu je učitelj dolžan služiti, drugič dobra stvar, za katero se borimo, tretjič tudi učitelj sam.

Vzemimo učitelja kot sodelavca duhovnikovega v društvih, ki so dandanes najbolj razširjena, v »Izobraževalnih društvih«. Koliko lepega in hvaležnega dela je pripravljenega v njih za učitelja!

1. **Predavanja:** n. pr. vzgoja otrok z vsemi svojimi podrobnostmi. To bi bili zares roditeljski večeri brez kake sebične in strankarske primesi. Zatiiranje raznih strasti. Razni predmeti, ki jih v šoli pri nedoraslih otrocih še ne more dovolj natančno obdelati (zgodovina, zemljepis, naravoslovje, vrtinarstvo, gospodarski nauki itd.) To vse daje učitelju dovolj gradiva v prid ljudski izobrazbi.

2. **Petje.** Velika vrzel v naših društvih je gotovo ta, da manjka v mnogih lepega, poštenega petja. Največkrat zato, ker ni v njih izvežbanega zborovodje. Ali ne bi učitelj lahko izpopolnil te vrzeli, in društveno življenje bi bilo povsod veliko bolj živahno, ognjevito.

3. **Godba:** tamburanje, orkestri. Kar o petju, velja tudi o godbi.

4. **Vodstvo raznih prireditiv,** veselic, zabav. Zdaj se mora povsod sukati tudi v tem oziru duhovnik med prvimi — kot »aranžer«. Ali ne pristoja to dostikrat veliko bolj učitelju?

5. **Tudi telovadba** v najnovšem času. Povsod primanjkuje učiteljev telovadbe, in društva jih morajo naročati za drag denar iz večjih krajev. Učitelj se je pa na učiteljišču učil obvezne telovadbe, zlasti njene teorije, in kaj lahko bi v tem oziru deloval v naših telovadnih odsekih.

Vzemimo dalje učitelja pri posojilnicah, zadrugah, gospodarskih, strokovnih društvih. Povsod lepa in hvaležna polja, kjer bi lahko pomagal duhovniku, ki mora pri vseh naštetih organizacijah delati sam.

Ne smemo prezreti tudi učiteljic. Tudi teh čaka obilo posla v naših društvih. Širom slovenske zemlje se snujejo posebni odseki za izobrazbo deklet, takozvane »Dekliške zveze«. Koliko zaslug bi si lahko stekla vrla učiteljica v teh odsekih s predavanji, učenjem šivanja, vezenja, gospodinjstva, z vodstvom iger in zabav. Izobražena krščanska učiteljica bi znala veliko bolj najti pot do dekliškega srca kakor duhovnik, ki dostikrat ne ve, kaj prija mladi, živahni ženski naravi. Pa tudi sicer bi imela učiteljica med ženskim svetom obilo posla: Vzgoja otrok, razširjanje dobrih knjig, časnikov, razgovori itd. Z lepim in zglednim življenjem pa bi dajali ženski mladini najlepši vzgled.

Pregledali smo nakratko, v čem bi lahko učitelj pomagal duhovniku in tako koristil ljudstvu. Mnogo dela povsod! Takega »ljudskega« učitelja oziroma učiteljico bi ljudstvo zares ljubilo, spošto-

valo, mu skazovalo zaupanje. Saj bi imelo od njega obilo korist. Društveno življenje bi napredovalo, cvetelo, rodilo sad. In ko bi videl učitelj, da je od vseh čislán in spoštovan, koliko več zadovoljnosti in veselja bi občutil v svojem stanu, ko bi z mirno vestjo lahko trdil: »Ljudski« učitelj sem; iz ljudstva sem vzet in za ljudstvo delam!

Pa tudi učitelju samemu — kakor tudi duhovniku — bi mnogokrat koristila taka vzajemnost. Konkreten vzgled! V majhni župniji, ločeni od sveta, živita samo dva izobraženca, duhovnik in učitelj, kar se zgodi prav mnogokrat. Drug za drugega se ne brigata. Pač! Drug drugega po strani gledata, drug drugemu nasprotujeta: manjka jima vzajemnosti. Samotarja sta. In vendar bi bilo lahko drugače. Tuintam bi šla lahko skupaj na sprehod. V koristnih razgovorih, načrtih, pretresih bi našla obilo razvedrila pa tudi koristi. Tako bi drug drugega podpirala, v težkih urah bi bila drug drugemu v tolažbo.

P o t r e b n o.

Koristno bi bilo torej sodelovanje duhovnika in učitelja v mnogoterem oziru. Iz koristi pa sklepamo že tudi lahko na potrebo. Res! Kolikokrat po vsej pravici kličemo: Dajte nam vnetih katoliških pa tudi inteligentnih laikov, ki bodo šli med ljudstvo in je povzdigovalj z besedo in zgledom. Potrebe ljudstva — duhovne in materielne — se čedalje večajo: hoče naprej, nakvišku, hoče izobrazbe. — Vidimo pa tudi, da je mnogo krajev širom domovine, koder se samo duhovnik in učitelj lahko prištevata razumnishtvu. Že s tega vidika torej lahko govorimo o potrebi sodelovanja učitelja z duhovnikom. — Pojdimo dalje!

V vzajemnosti bi se vzgojna sila na ljudstvo, ki je v obeh odgojiteljih, ojačila, podvojila. Resnica je tudi, da o marsičem lajik-učitelj veliko lažje govori pred svetom kakor duhovnik, in doseže tudi večji uspeh. (N. pr. o vzgoji otrok, o raznih strasteh in napakah, higijeni itd.)

Še nekaj lahko omenimo, kar tudi kaže, da potrebuje duhovnik pri vsem svojem delu sodelavcev, pomočnikov. — Ali se nam ne zdi malo čudno, nenaravno — bodimo odkriti! — če duhovnika, služabnika oltarja, zazremo prav povsod, pri vsaki napravi: V mlekarni, med čebelarji, med živinorejci, pri cementarnah, posojilnicah, zavarovalnicah in povsod. Ali ne diši vse to res malo preveč po takozvanem »klerikalizmu«? Seveda, v razmerah, kakor so, ne more biti drugače. Pač pa spoznamo iz tega, koliko bi lahko vzel na svoja pleča po mojem mnenju dober, zanesljiv učitelj.

Še en zgled naj omenim, ki je velike važnosti kako bi lahko učitelj pomagal duhovniku. Ponavljajmo šolo mislim. Tam ima učitelj mnogo prilike,

da bi mladino, ki se poslavlja od šole in stopa na najbolj opolzka tla, z očetovskimi besedami svaril pred slabimi družbami in ji priporočal naše »Marijine družbe«, »Izobraževalna društva« in razne odseke, kjer bi se mladina še nadalje spopolnjevala v vsem, kar si je pribrala v šoli — v čednosti in vednosti. Na to mladino, ki je bil učitelj nanjo priklenjen šest do osem let in ki jo sedaj pošilja med svet, mora ostati navezan tudi še za naprej in vezi ne sme hipoma pretrgati. To zahteva od njega naravno pravo. Dolžnost ima, s temi mladeniči in dekleti, ki odraščajo, ostati še v nadaljnjem stiku; zakaj še bolj potrebujejo zdaj njegovega vodstva, kakor kdaj prej. In koliko bi tu lahko storil vesten, krščanski učitelj! Kako zelo bi olajšal delo duhovniku, ki mora mladino takorekoč siloma vleči v razne mladinske organizacije.

O koristi in potrebi sodelovanja duhovnika z učiteljem dovolj! Videli smo, da izvira velika korist iz tega sodelovanja, in da bi bila taka vzajemnost potrebna. Kaj vse premore taka vzajemnost, vidimo lahko na Nižjem Avstrijskem in Tirolskem.

A kaj, ko nam vse lepe načrte in visokoleteče misli podere en sam odgovor na vprašanje:

Je-li tudi možno tako sodelovanje?

Odgovor bodi kratek! Z dobrimi učitelji pač! Nespameten bi bil duhovnik, ki bi odbijal takega učitelja od sodelovanja. Zdi se mi, kakor da ne bi pustil delavcev na veliko, prostorno njivo, ki komaj čaka, da obrodi bogatega sadu.

A prevesna večina učiteljstva bode odbila na vso moč vsako sodelovanje z duhovnikom, ker postala je izprijena sol, ki jo ljudstvo zdaj tepta, t. j., ne skazuje ji nikakega spoštovanja, niti zaupanja.

Zakaj učiteljstvo ne uživa spoštovanja pri ljudstvu, o tem tudi par besed. Učiteljstvo si je krivo tega samo. Tako-le piše »Slovenski Učitelj«, 1903, str. 72. ponatiskujoč neki članek iz »Primorskega Lista«:

»Naše ljudstvo je verno. Težko se kedaj posreči hudobnejšem katoliško vero iztrgati iz srca našemu ljudstvu. Težko kedaj! Ako se v sedanjih časih, časih sumničenja in obrekovanja in laži proti veri, proti cerkvi in njenim služabnikom, ljudstvo še vedno tako trdno oklepa cerkve in duhovščine, tudi pozneje ne bodo mogli tega ljudstva odtujiti cerkvi.

Tu potrka lahko množica našega učiteljstva na svoje prsi: mea culpa; ugled in zaupanje pri ljudstvu smo si sami zapravili. To verno ljudstvo vidi v rokah učitelja prepovedane časniške, sliši njihove govore, sramoteče cerkev in duhovščino, vidi kako zanemarjajo nekatere cerkvene zapovedi. Ali ne veste, da verno ljudstvo išče lepega zgleda pri svojih voditeljih . . . In še dalje. Kako naj sodimo o

onem drznem nastopu učiteljstva proti duhovščini, ki ima še vedno največ vpliva na narod . . . Največ vasi na Slovenskem je pa v sedanjih časih pač takih, kjer si v nasprotujočem taboru stojita vzgojitelja ljudstva: duhovnik in učitelj . . . Ali je to v čast učiteljstvu, mu to mogoče pridobi zaupanje pri vernem ljudstvu? Dvomimo! . . .

Učitelji naj si pridobijo poleg znanosti in neodvisnosti tudi zaupanje pri ljudstvu, ako ga hočejo uspešno voditi. To si bodo pridobili le tedaj, ako bodo udani naukom sv. cerkve, kakor je ljudstvo, ako bodo verni, kakor ljudstvo.«

Tako pošteni »Slovenski Učitelj«.

Takega učiteljstva pa duhovnik ne bode vabil, naj sodeluje z njim. Prvi pogoj za to je, da se učiteljstvo poboljša, da se vrne na staro, shojeno pot svojih prednikov in naj si nikar ne dela novih steza. Ali smemo upati, da se to zgodi?

Za ilustracijo naj nam služijo besede, ki jih je zapisalo glasilo svobodomiselnega učiteljstva »Učit. Tovariš« 10. listopada l. 1900 kot svojo devizo (Povzeto iz »Slov. Učitelja«, I. letnik): »Nam slovenskim učiteljem je pod sedanjimi razmerami stokrat ljubše, da sedi v kranjskem deželnem šolskem svetu n e m š k i liberalci (dr. Schaffer), kakor pa če bi sedela v tej važni korporaciji n. pr. čč. gg. (imenuje dva zaslužna duhovnika) ali pa kdo drugi iz te stranke. Tega mišljenja kakor mi je 99% slovenskega učiteljstva,« — t. j. rajši z Nemci in renegati, kakor pa s slovenskimi duhovniki in sploh s Slovenci — katoliškega mišljenja. —

Ta deviza da precej misliti in nam vzbuja jako malo upanja na vzajemno delovanje duhovnika in učitelja. Dober arhitekt je, kdor premosti velikanski prepad, ki ju loči.

3.

O skrbi za cerkveno umetnost.

Valentin Sitar, kaplan v Kranju.

Od prvih časov krščanstva je bila umetnost skrbno negovana hčerka sv. Cerkve. Poleg oltarja je stala zibel umetnosti. Že v starem zakonu je zahteval Bog, naj se mu sezida umetno dovršeno svetišče, ko je v njem šele po podobi prebival; koliko bolj se mu spodobi vsestransko dovršeni dom sedaj, ko v njem dejanski prebiva „Krščanska umetnost“, pravi Böhmer „je preproga, pogrnjena za prihajajočega kralja“ Stavbarska kiparska in slikarska umetnost so se predvsem združile in ponudile svojo službo materi Cerkvi, hoteč prestaviti nebo na zemljo, zemljo pa ali srce človekovo v nebesa. Idealni njihovi proizvodi, vzvišeni nad nizko vsakdanjost, spominjajo nas prvoine človeko e lepote in nam nudijo vsaj nekak predokus one krasote, katere človeško oko še ni gledalo. Čutno nam pred-

stavljajo večni vzor lepote Kristusa in vseh onih, ki so posnemali Njegove čednosti. Sv. Cerkev je koj v svojem začetku sprejela umetnike v svojo službo, „da bi ji pomagali prižigati luč sv vere, in oznanjevali evangelij ubogim v duhu.“ (Janssen).

V sedanjem materialističnem času se dušnemu pastirju naloga ni prav nič olajšala, zato pa je njegova dolžnost, da skrbi in neguje umetnost, ki mu izdatno pomaga v poklicu s tem, da pojasnjuje njegovo oznanjevanje. Sv. Tomaž našteva tri razloge, ki naj nagibljejo dušnega pastirja k skrbi za umetnost v hiši božji Umetnost: 1. vžigaj pobožnost; 2. izpodbujaj k posnemanju svetnikov: in 3. poučuj nevedne. Pač plemeniti nagibi! a) Umetnost naj predvsem vnema v srcih pobožnost. Kakor je umetnost ubranost, harmonija raznih delov, tako naj bodo zmožnosti človekove ubrane v en akord — slava Bogu. Čutno predstavljanje duhovnega je potreba naše narave, ono tolmači visoke resnice našemu umu in s tem tudi ogreva zanje srce. Kako drugače se moli v umetno sezidani cerkvi, nego v neokusno „zmašeni“ stavbi, kako različni so občutki pred umetno podobo mimo onih pred golo steno; kateri duhovnik še ni občutil, kako drugače je opravil sv. mašo v umetno vezelih paramentih, pri umetno, okusno prirejenem altarju, nego ogrnjen v platno stoječ pri surovo zidanem altarju. Ali je mar preprosto lajlik tako top, da nima zmisla za umetnost?

b) Umetnost, zlasti slikarska in kiparska, naj izpodbujaja vernike k posnemanju tistega, kar predstavljata. Čednosti izraziti, pa gledavcu omiliti zna edino le umetnik. Neumetno izdelane sohe, slike vzbujajo posmeh in celo zaničevanje, mesto spoštovanja. V tem oziru se je prav mnogo grešilo v cerkvah, še več pa v raznih kapelah in znamenjih.

c) Proizvodi umetnosti nimajo le namena blažiti duha, temveč tudi pomagati razumu in spominu. Kako si je lažje zapomniti zgodbo, kakor če imaš naslikano pred seboj, in kako zelo najježavnejše resnice pojasnjuje celo preprosta slika. Umetnost (če ni „pre umetna“) zvišuje to vrednost. Po gotških cerkvah najdemo ilustrirane cele oddelke sv. pisma ali cerkvene pratike; pridigar je le pokazal s prstom in ljudje so bolj razumeli, kakor dolgo nespretno katehezo. V sedanjem času mora duhovnik paziti, ker so umetniki večinoma slabo poučeni o verskih resnicah, da mu s svojo umetnostjo ne potvarjajo zgodovinskih ali celo verskih resnic.

d) Duhovnik naj goji umetnost v cerkvi tudi iz socialnega stališča. Harmonija, ki jo ljudje opazijo na cerkveni umetnosti — saj o drugi pri nas sploh govoriti ne moremo — blagodejno vpliva tudi na njihovo domače življenje, red, snaga v hišah, okusno olepšavanje stanovanja in orodja so njeni sadovi, kar ima gotovo tudi v moralnem oziru svoje dobro.

e) Končni razlog zakaj skrbi duhovnik za cerkveno umetnost je: cerkvena umetnost bodi nekaj antidotum, protizdravilo zoper nenravno profansko umetnost, ki zlasti v naših dneh tako kvari in zastruplja mladino pa tudi odrasle.

Kako je pri nas poskrbljeno za umetnost? V obsegu kranjskega dekanata se je že od nekdanj mnogo storilo za umetnost. Saj se n. pr. glede arhitekture lahko ponaša mestna župna cerkev v Kranju, da je ena prvih v deželi, poleg nje je pa še cela vrsta gotških in baročnih stavb, s katerimi se ponaša okolica. A tudi notranja oprava mnogih ni brez umetniške vrednosti. V njih najdemo dela naših domačih umetnikov Leyer, Metzinger, Langus, Vurnik, koja imajo samo to napako, da so premalo poznana. V najnovjšem času se sicer ni sezidalo ali napravilo kaj monumentalnega novega, pač pa se je marsičemur s primerno popravo podaljšal obstanek. Nekaj zvonikov je dobilo nove strehe. Hvalevredno je, da se je pri tem oziralo na naš „Kranjski slog“, katerega bi bila potresna doba skoro zatrla, pa zamenila z onimi praznimi nemškimi koreni. Drugod so zopet prenavljali oltarje. Tudi tu se da konstatovati, da so se gg. držali zlate srede: kar mogoče pravični slogu, a ne pedantični rigoristi. S cerkvenimi paramenti zalaga cerkve večinoma bratovščina sv. R. T., s čimer smo zavarovani pred neprimernimi ali nedostojnimi paramenti, ne pa popolnoma pred neko enoličnostjo, ker so vse cerkve postale revne in vse (z malo izjemami) dobivajo ondi svoje paramente. — Slike starih umetnikov znajo gospodje sedaj bolje presoditi, nego so jih znali njihovi predniki; zato jih niso pustili „popravljeni“. Nadomeščanje starih oltarnih slik z novimi (en ali dva slučaja) se ni posebno obneslo.

Gg. so se, kolikor je piscu znano, v vseh imenitnejših zadevah posvetovali s strokovnjaki, „društva za kršč. umetnost“. Poleg omenjenih strogo v umetnost spadajočih naprav, se je napravilo tudi obrtno-umetnih: zvonove, svetilke, orglje i. t. d. Umetnin, kolikor znano ni bilo v dekaniji zavrženih ali prodanih.

Najvažnejše cerkvene umetnine in starine, ki se hranijo v cerkvah in arhivih so sporadično opisane po slovenskih in nemških znanstvenih publikacijah, kakor: Zgodovina farâ ljublj. škofije II. in IV. zvezek, Zgodov. zbornik, Dom in svet VI, XI Životopis in slike Kremser-Schmidta in dr.; Izvestja muzejskega društva V.; X.; XIII.; XV. in dr. že bolj sistematični sta deli I. Lavtižar-jevi: „Zgodovina župnij v dekaniji Kranj“ in „Cerkve in zvonovi v dekaniji Kranj“. — Po nekaj načrtov cerkva so napravili gg. Pokorn, Pretnar in Zupanc; več oltarnih slik je fotografiral g. Razboršek. Obojno delo, kolikor vem, se bo marljivo nadaljevalo. Tako bodo polagoma pripravljene

kamenj, iz katerih bo mogoče kdaj veččaku sestaviti sistematično delo, katerega še pogrešamo.

Cerkvena oblast v naši škofiji ni ničesar zamudila, da pospeši in ohrani zmisel za umetnost ter umotvore, kar jih je še ostalo iz prejšnje dobe. Imamo društvo in muzej, na katera smo lahko ponosni. V semenišču je odločena ura za cerkveno umetnost, v kateri se zaneti veselje in zanimanje za isto, tudi bratovščina sv. R. T. kaže že skoro v vsaki cerkvi svoje plemenite sadove.

Kakih originalnih nasvetov ni mogoče podati, kvečemu v že začrtanem okviru. — Objavi naj se, — je moje skromno mnenje — približni načrt celotnega dela, (popis cerkv. umetnosti na Kranjskem s slikami), ki se menda namerava izdati; tako se bo našlo delavcev, pa tudi naročnikov, ki bi častno delo izvršili.

Bratovščina sv. R. T. naj dobro svoje razstave raztegne ter prestavi v primerni čas, da bo vsem gg. omogočeno si jo ogledati. Opis in ocena naj izideta vsaj ob otvoritvi razstave. Skromnost tukaj ni na mestu.

Sposobnega duhovnika (morda regularnega) — umetnika, naj bi se poslalo na akademijo, da si tako cerkev vzgoji svoje lastne moči. Svetni umetniki — (sl. karji) razen častnih izjem, nimajo nobenega zmisla za cerkveno umetnost. Prodajalna Kat. tiskovnega društva (ali katera druga) naj ima v zalogi in izložbi dela domačih umetnikov, slikarjev in kiparjev. Kipi so bili doslej, kolikor vem, samo tirolski v prometu. Domače podobarje poznamo komaj po imenu, od časa do časa tudi po uničujoči kritiki.

Več pozornosti zaslužijo predmeti, ki so sicer izvun cerkve, pa vendar v tesni zvezi z njo; n. pr. nagrobni spomeniki, poljski križi, kapelice itd., ki se praviloma postavljajo z vednostjo in odobrenjem župnikovim. Takih spominkov (znamenj) imamo več ko zadosti, prav veliko pa jih ni v izpodbudo, ampak v pohujšanje. Poskrbeti bi bilo treba, da se podobe za privatna stanovanja, devocionalije, ki se prodajajo o priliki misijonov, žegnanj, na božjih potih itd. le dostojno izdelane prodajajo, židovska šara pa naj se na cerkvenem svetu kratkomalo prepove.

Pogreša se mednarodnih — cerkvenih umetniških razstav, kakor jih prireja zapored profanska umetnost, ki bi dajala umetnikom novih idej. Ob priliki evharističnih sestankov, katoliških shodov... bi ta misel ne bila neizvedljiva, in menda tudi ne brez sadu.

Nasveti in ukazi tujih kritikov in izvedencev, poslanih od vlade ali centralne komisije, ki so boljše teoretiki kot praktiki, naj se domačim veččakom pokažejo. Konference sodalitatist naj se vsaj od časa do časa spominjajo umetnosti in umetne obrti.

4.

Casus solvendus.

Amalia, puella 15 annorum, munus gerit ancillae custodis parvulorum. Cum sit puella pia et parvulos diligat ex mente Christi, officium suum sedulo perficit, tamen non sine quadam formidine. Habet enim suas difficultates et haec humilis conditio.

Lavando et vestiendo parvulos curae suae commissos debet saepe aspicere vel tangere partes corporis aliter inhonestas, quae res ipsi quandoque excitat motus carnales, quos quidem reprimere studet, sed aliquando incassum.

Frequenter opus est instituere ludos ad occupationem parvulorum, ad quos convenire solent parvuli e vicinio pueri et puellae, etiam septennio majores. Aliquando Amalia ipsa cooperari debet in ludo, ubi dein non raro accidit, quod a colludentibus atrectetur et comprehendatur, plerumque — non vero semper — sine aliqua commotione et irritatione.

In conferentiis congregationis Marianae, cuius membrum est, Amalia saepe audit commendari vigilantiam et rigidam disciplinam in pudicitia et honestate servanda, propter quod timet, ne forte in istis actionibus contamineur, et quaerit a confessario, an in suo servitio permanere licite possit?

Quaeritur: 1. Quanam delectationes sunt illicitae?

2. Quando sunt motus carnales moraliter mali?

3. Quando sunt actus impudici illiciti?

4. Quando est periculum peccandi vitandum sub gravi?

5. Qualis disciplina ad castitatem servandam proponenda est?

6. Quid confessarius Amaliae respondebit?

Casus solutus.

1. Quanam delectationes sunt illicitae?

Resp.: Primo considerabimus, quid delectatio sit. Delectatio est quietatio cognita in re convenienti.

Duplex est cognitio: sensualis et intellectualis, quapropter etiam duplex delectatio: alia est in appetitu sensitivo, alia in appetitu intellectivo seu in voluntate.

Delectatio appetitus sensitivi ad passiones pertinet, delectatio vero appetitus intellectivi nihil aliud est quam simplex motus voluntatis.

Quotiescumque res per intellectum cognita voluntati placet, adest delectatio rationabilis, seu intellectualis (gaudium); quod in omni actu humano accidit. Completa vero delectatio adest, quando voluntas iam in fine praesenti quiescit eoque finitur.

Sensualis delectatio potest stare in homine sine intellectuali, sicut in pueris, qui usum rationis nondum

habent; et intellectualis delectatio sine sensuali, sicut adultis placent res, quae appetitum sensitivum movere non possunt.

Saepe vero utraque delectatio simul invenitur in homine, sive per redundantiam ex uno appetitu in alterum, quando adsunt in homine vehementes commotiones, sive propter duplicem cognitionem objecti convenientis.

De morali pretio delectationum.

Delectationes quaedam bonae sunt, quaedam vero malae.

Duplex est ratio huius distinctionis. Primo dicitur bonum et malum in moralibus aliquid, secundum quod convenit rationi, vel discordat ab ea; ergo delectationes quaedam sunt malae, quae sunt praeter rationem rectam, et quaedam bonae, quae sunt secundum rationem.

Haec regula applicatur in usu delectabilium, quae ex natura sunt illicita seu indifferentia; ex. gr. in cibo, potu etc. (Cfr. Noldin, De Principiis, n. 73.)

Alia ratio accipi potest ex parte operationum, quarum quaedam sunt malae et quaedam bonae. Operationibus vero magis sunt affines delectationes, quae eis conjunctae sunt, quam concupiscentiae (desideria), quae tempore eos praecedunt. Unde cum concupiscentiae bonarum operationum sunt bonae, malarum vero malae, multo magis delectationes bonarum operationum sunt bonae, malarum vero malae. (Cfr. Noldin, De Principiis, n. 300–306.)

Delectatio optima est possessio et visio Dei finis ultimi: beatitudo supernaturalis.

2. Quando sunt motus carnales moraliter mali?

Resp.: Motus carnales (motus turpes, rebellio carnis) dicuntur commotiones membrorum genitalium et humorum in illis organis existentium conjunctae cum voluptate.

Distinguuntur: a) motus leves et transitorii, et graves ac diuturni; b) motus voluntarii sive in se sive in causa, et involuntarii, qui sponte oriuntur.

Plerumque hi motus carnales conjuncti sunt cum aliqua delectatione venerea, sed non semper, quandoque nempe ex causis mere physicis tales motus oriuntur.

Propter istam delectationem veneream hi motus carnales mali sunt.

Ideo: 1. Motus carnales directe voluntarii, id est: qui vel deliberate excitantur, vel quibus consensus praebet, si sponte oriuntur, sunt grave peccatum, quantumvis illi leves sint.

2. Motus carnales involuntarii, quantumvis graves nullum sunt peccatum, nisi consensus et complacentia voluntatis accedat.

3. Motus carnalis voluntarius in causa seu causa, a qua motus excitantur praeter intentionem,

est grave peccatum, si haec causa natura sua graviter in eos excitando influit, nec adest sufficiens ratio eos admittendi. (Cfr. Noldin, De VI. Praéc. n. 45—47).

3. Quando sunt actus impudici illiciti?

Resp. Peccata luxuriae non consummatae sunt duplicis generis: alia, quae ipsam luxuriam continent, motus carnales, alia quae non ipsam luxuriam continent, sed solum causam provocantem luxuriam, actus impudicitiae.

Impudicitia est voluntaria occupatio circa res, quae delectationem veneream provocant. Ad eam pertinent tum actus interni (cogitationes et desideria), tum actus externi (aspectus, tactus, oscula, verba et lectiones.)

In actibus externis ipsa voluptas venerea non invenitur, illi actus ex se sunt indifferentes, qui tam ex fine bono quam ex fine malo exerceri possunt. Omnes autem apti sunt, qui motus turpes et delectationis sensum atque ideo pollutionem excitent, propterea hominem conjiciunt in duplex periculum, nempe in periculum consensus in delectationem veneream et in periculum pollutionis. Quare non licet illos actus exercere sine causa sufficienti.

Ad determinandam malitiam moralem actuum impudicitiae attendere debemus tum ad finem, propter quem exercentur, tum ad periculum consensus, quod adducunt.

1. Si fiunt ex pravo et libidinoso fine, semper grave peccatum sunt, propter intentionem graviter malam.

2. Si fiunt ex sola intentione delectationis sensualis, leve peccatum sunt, nisi inducant proximum periculum et commotionis carnalis et consensus in delectationem veneream. Ergo tactus, oscula, amplexus, si absque rationabili causa fiant ob solam delectationem sensualem, levia peccata sunt per se.

3. Si fiunt hi actus impudici ex levitate, joco vel curiositate ideoque breviter et perfunctorie, licet ex se vehementer ad libidinem excitare possint, ut turpes aspectus vel tactus, leve peccatum sunt, cum tam finis quam modus grave periculum non necessario includunt.

4. Si fiunt tales actus impudici ex justa causa, etsi sensus delectationis venereae vel etiam ipsa pollutio praeter intentionem excitatur, nullum sunt peccatum, modo absit consensus in delectationem veneream. (Cfr. Noldin. l. c. n. 48 sq.)

4. Quando est periculum peccandi vitandum sub gravi?

Resp. Periculum peccandi dicitur omnis res, quae ad peccatum inducit, uti tentatio et occasio peccati.

Hoc periculum est internum, si provenit a causa interna, ut est turpis cogitatio, est externum, si pro-

venit a causa externa. Hoc periculum dicitur grave, si certo ad peccatum ducit, leve, si nexus cum peccato non est moraliter certus.

Principia: 1. Periculum grave — periculum proximum peccandi mortaliter sub gravi culpa vitare tenemur.

Ex justa causa licet se exponere gravi periculo peccandi, dummodo adhibeantur aptae cautelae, quae praebent agenti fundatam spem non peccandi.

2. Periculum leve — periculum remotum graviter peccandi vel periculum proximum leviter peccandi sub levi vitare tenemur.

Si illud, unde periculum oritur, actio in se honesta et utilis est, ex hac ipsa bonitate actionis ratio sufficiens habetur licite agendi adhibendo aliquas cautelae. (Cfr. Noldin, De Princip. n. 290—299).

5. Qualis disciplina ad castitatem servandam proponenda est?

Resp. Disciplina objective sumpta in genere significat complexum regularum, quae servari debent in officiis quibuscumque rite perficiendis. Disciplina pro castitate servanda comprehendit regulas in hunc finem necessarias.

Disciplina subjectiva autem significat perfectionem quandam seu virtutem in homine, quae eum facit promptum et facilem in his regulis applicandis. Disciplina hoc sensu est virtus prudentiae adnexa.

Ecclesia diversa media fidelibus proponit ad servandam castitatem; quaedam media sunt universalia contra omnia peccata, uti e. gr. frequentia sacramentorum, jejunium, oratio, alia vero speciali modo pro castitate servanda commendantur. Illuc pertinent praesertim honestas et verecundia, virtutes temperantiae adnexae.

Honestas est virtus avertens hominem a voluptatibus inhonestis et indecentibus et inclinans eum ad decorem, qui resplendet in abstinentia a voluptatibus inhonestis.

Verecundia proxime aliquem timorem et perturbationem animi significat, qui consurgere solet ex visu vel consideratione alicuius rei seu facti probrum et confusionem conferentis.

Si verecundia sequitur prudentiae regulas, multum confert ad removenda peccata et pericula peccatorum.

Hanc disciplinam fidelibus assidue commendare debemus, eosque instruere in usu horum mediorum, ut hanc disciplinam non solum sciant sed etiam diligenter exercent.

6. Quid confessarius Amaliae respondebit?

Resp. Primo confessarius dabit Amaliae necessariam instructionem circa officia ancillae custodis parvulorum.

Dein actus impudicitiae, qui in hoc munere custodiae parvulorum occurrere solent, in quantum sunt necessarii et utiles licitos declarabit, qui vero certe superflui sunt, hos prohibebit.

Motus carnales, qui excitantur praeter intentionem ex actionibus licitis, non esse moraliter malos, propter quod Amaliae non imputandos esse iudicabit, dum-

modo absteineat a consensu in delectationem veneream cum istis motibus conjunctam

Amaliae timorem contaminationis laudabit quidem, sed regulis prudentiae subjiciet, ne in scrupulos conscientia incidat. Insuper disciplinam supra expositam iterum commedabit; quam si servare voluerit tuta conscientia in suo servitio permanere poterit.

104.

Adresa avstrijskih škofov na sv. očeta Pija X. o priliki Njegove zlate maše.

Beatissime Pater!

Maxima denuo expectatione Romam versus orbis catholicus oculos convertit, etenim Urbs aeterna, nova venustate refulgens, omnes nationes ad se iterum invitat.

Tuum nomen est, Beatissime Pater, cui celebrando solemnia parantur. Proxime namque quinquaginta anni complebuntur, ex quo ad presbyterii dignitatem evectus es. Illo iam die consecrator Episcopus coram se genuflexo Tibi benedicens precatus est: „ut sis benedictus in ordine sacerdotali.“

Precatio illa mirabilem in Te effectum consecuta est. Ex infimo enim altaris gradu altius in dies in ordine sacerdotali ascendisti, donec inscrutabili divinae Providentiae nutu in altissima Petri cathedra consedisti, factus sacerdos magnus, sanctae Ecclesiae praefectus, cui uni in Sancta Sanctorum in profundum mysteriorum Dei pateret aditus.

Futura solemnia non modo Tibi ratio laetandi sunt, sed pastoribus fidelibusque omnibus. Etenim festum jubilaris, quod Tu, Beatissime Pater iam iam celebraturus es, festum est Patris amantissimi, qui paterno amore omnes filios amplectitur; festum est Capituli totius corporis mystici Jesu Christi, quod est Ecclesia, a quo unitas, veritas, miris, sed veris modis, ad omnia membra diffluit; festum est Pastoris vigilantis, qui agnis et ovibus sana pascua indigitat, haecque a veneficis secernit.

Haec nos Episcopi omnes Austriae ditionis perpendentes, apprime persentimus diem Tuum iubilarem, commune nostrum nostrorumque fidelium festum constituere. Quare in iubilaei sacerdotalis solemnibus ad Te, Beatissime Pater, exultabundi, gratulabundi accedimus, pietatis filialis sensa exprimimus. Neque enim latere potest nos quanto in Te Patre divinitus donati sumus. Quaedam sollicitudinis Tuae paternae in nos argumenta iam literis anno superiore Vindobonae ad Te missis enumeravimus. Verum longe excellit, quod nuper a Te accepimus. Ea est, quae „de Modernistarum doctrinis“ inscribitur Encyclica.

Et nos quidem cum multiformem ac lubricum Modernismi errorem quo occultius ac periculosius serpere animosque et conscientias quorundam densioribus in dies tenebris obvolvere animadverteremus, in magna versabamur sollicitudine, incerti haerentes, qui harum novitatum futurus esset exitus. Nostras Tibi ea de re angores literis supra laudatis aperuimus. Neque id frustra fecimus. Literis enim die Nativitatis Beatissimae Mariae Virginis festo scriptis auxilio nobis venisti.

Modernismi errores ad extremas usque, quibus se occultabant, latebras insecutus eruisti, eorumque obscuras origines, artificia iniqua consilia mundo detexisti. Dixisti, et facta est lux, et divisae sunt tenebrae a luce. In hac luce iam omnia nobis clarescunt. Apostolica libertate doctrinas iniquas cum auctoribus perstrinxisti, ac stylo deciso, quid nobis agendum sit, ut tanto vulnere remedium adhibeatur, malumque quantocius e mentibus catholicorum eradicetur, docuisti. Utinam hostes philosophiae ac dogmatis christiani venerabilium traditionum, luce superna percussi, ad saniora consilia redeant!

Interim, Beatissime Pater, ex intimo corde gratias agimus Tibi, quia „Petrus locutus est per Pium“ verba veritatis, quae antiquorum sapientiam cum hodierno scientiarum et culturae progressu mire componunt. Nos, Sanctissime Pater, semper praeceptis Tuis dicto audientes erimus, Tuorumque consiliorum fidi executores numquam non memores, omnem laborum profectum, auctoritatisque praesidium ex arctissima unione cum Petri Sede provenire.

Dies itaque iubilaris, Pater Sanctissime, serenus arrideat Tibi sitque longae ac hilaris senectae, quam nulla nubes obfuscet, nuntius. Haec Tibi cum fidelibus nostris a Deo O. M. precamur.

Nostrum erit, Beatissime Pater, hac occasione, fidelium mentes et corda ad amorem erga Petri Cathedram iterum iterumque excitare; vincula charitatis, obedientiae et reverentiae inter Christi Vicarium et Pastores eorumque fideles magis magisque confirmare; nostrum

erit filios laetantes ad pede Petris piis peregrinationibus ducere; fideles ad preces supplicationesque Deo et Beatissimae Mariae virgini pro tua incolumitate effundendas adhortari; demum ad subsidia, quibus Ecclesiae multiplicibus indigentibus pro viribus subvenire valeamus, colligenda, quasi amoris filialis erga Patrem pignus externum.

Tu autem cum die illo ad Principis Apostolorum aram Sacrum oblaturus accedes, vota nostra nostrasque preces ibi reponere et Deo benedicenda offerere velis. Utinam Te Summo Sacerdote intercedente Deus pacis et unitatis in familia catholica partium studia

compescat; animorum dissensiones tollat, odia extinguat, ut unum fiant omnes, quotquot Te, Patre ac Rectore, nomen christianum profitentur.

Ut autem nationum in fide catholica et obedientia Sanctae Sedis sociandarum opus etiam in nostra Austria, tot nationum varietate distincta, in dies magis proficiat nosque ei complendo strenue adlaboremus: Benedictionem Tuam, donorum omnium coelestium ac bonorum profectuum pignus tutissimum, super nos ac populos nostros abunde effundes, subnixae precamur.

Vindobonae, die 18. Septembris 1908.

105.

Oklic deželne komisije za jubilejsko napravo „Otrok“.

C. kr. deželno predsedništvo za Kranjsko je z dopisom z dne 4. novembra 1908 št. 5500 semkaj poslalo sledeči oklic, na katerega ordinariat častito duhovščino ljubljanske škofije s tem opozarja.

Oklic!

Po vseh krajih naše predrage domovine se je vnela plemenita tekma sodelovati pri vzvišeni napravi za otroško varstvo in mladinsko skrb. V zmislu namer našega veličastnega vladarja, naj bi se šestdesetletni jubilej preslavnega vladanja ne praznoval s šumotnimi slavnostmi, ampak z deli dobroteljnosti in ljubezni do bližnjega in po sklepu osrednje vlade, naj bi se pričelo obsežno varstveno delo za „otroka“. Kot smoter vseh patriotskih težnj jubilejskega leta, se je sestavila na Dunaju velika komisija, ki si je privzemši zastopnike iz vseh krajev Avstrije, postavila nalogo, da pomaga vladi pri osnovi in uredbi jubilejske naprave za „otroka“, oziraje se pri tem na potrebe posameznih kraljevin in dežel, ter s svojim delovanjem obsega vse v območje otroškega varstva in mladinske skrbi spadajoče naprave.

Da bi opravila velike komisije potrebam Kranjske primerno podpirala, se je v naši deželi ustanovila deželna komisija, da uresniči namene jubilejske akcije za „otroka“.

Podpisana deželna komisija se obrača na neizčrpno dobroteljnost stanovnikov kranjske dežele s prošnjo, da bi prispevali darove za jubilejsko napravo „Otrok“, ter se trdno nadeja, da ta prošnja ne ostane neuslišana, ampak da smisel, pomagati in sodelovati pri izobrazbi mladine, neštete stanovnike izpodbudi, da bo vsak po svoji moči prispeval za skupni blagor.

Darove, ki se razglasè po časopisih, sprejemajo deželno predsedstvo v Ljubljani, mestni magistrat v

Ljubljani, vsa okrajna glavarstva in vsi župnijski uradi.

V Ljubljani dne 27. oktobra 1908.

Deželna komisija za jubilejsko napravo „Otrok“.

Aufruf!

In allen Teilen unseres geliebten Vaterlandes entspinnt sich ein edler Wettstreit, mitzuwirken an dem hehren Werke der Kinder- und Jugendfürsorge. Getreu den Intentionen unseres erhabenen Monarchen, das 60 jährige Jubiläum der glorreichen Regierung nicht durch rauschende Festlichkeiten, sondern durch Werke der Wohltätigkeit und Nächstenliebe zu feiern und nach dem Beschlusse der Zentralregierung eine umfassende Fürsorgeaktion für „das Kind“ als Ziel der patriotischen Bestrebungen des Jubeljahres in die Wege zu leiten, hat sich in Wien eine große Kommission gebildet, die unter Zuziehung von Vertretern aus allen Teilen Österreichs die Aufgabe übernommen hat, der Regierung bei der Anlage und Organisation des Jubiläumswerkes für „das Kind“ mit Bedachtnahme auf die Bedürfnisse der einzelnen Königreiche und Kronländer zur Seite zu stehen und die alle in den Bereich des Kinderschutzes und der Jugendfürsorge fallende Veranstaltungen in den Kreis ihrer Tätigkeit einbezieht.

Um die Arbeiten der großen Kommission den Bedürfnissen Krains entsprechend zu unterstützen, hat sich hierlands eine Landeskommission zur Verwirklichung der Zwecke der Jubiläumssaktion für „das Kind“ konstituiert.

Mit der Bitte um Spenden für das Jubiläumswerk „das Kind“ wendet sich die gefertigte Landeskommission an den nie ermüdenden Wohltätigkeitsin der Bewohner des Landes und gibt sich der sicheren

Hoffnung hin, daß diese Bitte nicht ungehört verhalten wird, daß der Gedanke Kindern zu helfen und mitzuwirken an der Heranbildung der Jugend Ungezählte aneifern werde, ihr Schärfelein beizutragen zum Wohle der Gesamtheit.

Spenden werden beim Landespräsidium in Laibach, beim Stadtmagistrate in Laibach, bei sämtlichen

Bezirkshauptmannschaften und allen Pfarrämtern entgegenommen und in den Tagesblättern veröffentlicht werden.

Laibach am 27. Oktober 1908.

**Landeskommission für das Jubiläumswerk
„das Kind“.**

106.

Različne opazke.

11. Denarne pošiljatve naj se izvršujejo po možnosti po poštnih položnicah. Po vsaki poštni položnici se lahko pošlje po več zneskov skupaj, samo da se v posebni vlogi vsi ti posamezni zneski in njih nameni natančno zaznamujejo, n. pr.: Pošilja se: preglednina za cerkvene račune in za Cecilijansko društvo, za misijone, varuhe božjega groba, za Petrov novič, Škofijski List, mašne intencije, zavod sv. Stanislava, za

duhovsko podporno društvo. Če je položnica označena s številko ordinariatnega dnevnika in se samo v ta namen denar pošilja, tedaj ni treba nobenega pojasnila, ker dotična številka že pove namen. Nujno se pa prosi, naj se prispevek za Cecilijansko društvo pošilja vedno skupaj s preglednino cerkvenih računov, ker se sicer razvidnost zelo otežkoči.

107.

Konkurzni razpis.

Razpisujeta se župniji:

Nova Oselica v starološki dekaniji in Prem v trnovski dekaniji. — Prosvici za župnijo Novo Oselico naj naslove svoje prošnje na lastništvo škofje-

loške graščine, za Prem pa na lastništvo senožeške graščine.

Kot zadnji rok za vlaganje prošenj je določen 24. december 1908.

108.

Škofijska kronika.

Podeljena je župnija Senožeče č. g. Frančišku Oraniču, ekspozitu v Šmihelu pri Nadanjem selu.

Premeščeni je č. g. Bertold Bartel, kaplan v Kostanjevici, v Sostro. — Č. g. Janez Jaklitsch ostane še nadalje v Črmošnjicah.

Nameščeni so bili č. g.: semeniški duhovnik Jan. Kovač za kaplana v Starem logu (Altlag), novomašnik Janez Klemenčič v Kostanjevici in valetudinarij Josip Lavtar v Železnikih.

Imenovan je bil za soupravitelja v Železnikih č. g. Anton Pfajfar, župnik v Dražgošah.

Novi župniji sta bili ustanovljeni v Domžalah 25. septembra t. l., na Viču 25. oktobra t. l.

Župnijski izpit so delali: dne 28. in 29. oktobra č. g. Anton Tomelj, kaplan na Bledu, in č. g. Valentin Zabret, župni upravitelj v Šent Vidu nad Ljubljano; dne 11. in 12. novembra pa č. g. gg.: Frančišek Groznik, vikar v Zagorju na Notranjskem, Martin Škerjanec, župni upravitelj na Premu, Anton Tabor, kurat na Erzeltu, Frančišek Zorec, župni upravitelj v Novi Oselici.

Umrli je 11. novembra 1908 preč. g. Jožef Hočevar, biseromašnik, starosta ljubljanske škofije, kanonik kolegiatnega kapitlja, v Novem mestu. — Priporoča se častiti duhovščini v molitev.

Knezoškofijski ordinariat v Ljubljani, dné 1. decembra 1908.